

Antik Yunan Pantheonunda Cinsel Zorbalığın Antropomorfizmi

AHMET GÖZLÜ^a

Geliş Tarihi: 12.06.2018 | Kabul Tarihi: 26.07.2018

Öz: Çoktanrılı bir dini inanca sahip olan toplumlarda doğanın her unsurunun ve her şehrin bir tanrısı bulunmaktadır ve bu tanrıların bütünü ise Pantheon denilen kavramı oluşturmaktadır. Antik çağlarda hemen hemen her toplumda görülen çoktanrılı yapı Antik Yunan'da da kendini güçlü bir şekilde hissettirmiştir. Tanrılarla iç içe geçmiş bir yaşam süren Antik Yunanların tanrıları klasik formatlarıyla daha insani boyutlardadır. Yani Antik Yunanlar, tanrıları insandan hareketle düşünmüş ve yaratmışlardır. Onların tanrıları insanlar gibi, âşık olur, doğurur, kızar ve intikam alırlar. Özellikle yaratılış söz konusu olduğunda insanlar gibi çılgınlıklar yapar ve sevişirler. İlahi olanı insan şeklinde betimleme anlamına gelen antropomorfik düşüncede tanrılar da insanlar gibi tutkulu bir aşka ya da karşı konulamaz erotik duygulara sahiptirler. Mitolojik betimlemelere göre; Antik Yunan pantheonunun neredeyse bütün tanrıları eril üstünlüğün verdiği güç ile istediği tanrıça ya da ölümlüyü genellikle şiddet ve tecavüz yolu ile elde etmişlerdir. Bu zoraki tanrısal cinsellik, insan zihniyetinin tanrısal olanı kavrama çabasının bir tezahürü olarak yaratılmış olmakla birlikte Antik Yunan mitolojisinin ve sanatının da ilham kaynağı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Antik Yunan, pantheon, antropomorfizm, cinsellik, zorbalık.

^a Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
ahmetgozlu69@hotmail.com

Anthropomorphism of Sexual Violence in Ancient Greek Pantheon

Abstract: Societies that have a polytheist religious rant have a god of every element of nature and every city, and the whole of these gods constitutes the so-called Pantheon. The polytheist structure is seen in almost every society in antiquity strongly felt itself in Ancient Greece as well. Ancient Greeks who have a life intertwined with the gods are at first more humane in their traditional formats of primitive Greek gods, perhaps of desperation, with more divine qualities. In other words, the Ancient Greeks, the gods have thought and created with the action of man. Their gods are like human beings, they fall in love, are born, are angry, and revenge. Especially when creation is the subject, they make madness and make love like people. In anthropomorphic thinking, which means to describe the divine in human form, gods have passionate love or irresistible erotic feelings like humans. According to mythological descriptions; Almost all the gods of the ancient Greek pantheon have gained the goddess or mortality, usually through violence and rape, with the power given by masculine supremacy. This enforced divine sexuality has been the inspiration of ancient Greek mythology and art, as well as being created as a manifestation of the human mind's attempt to comprehend the divine.

Keywords: Ancient Greek, pantheon, anthropomorphism, sexuality, violence.

© Gözlü, Ahmet. "Antik Yunan Pantheonunda Cinsel Zorbalığın Antropomorfizmi." *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 15 (2018), 1-21.

Giriş

İnsanın en ilahi olana yani tanrıya en yakın olduğu antik çağlarda, insanın anlamlandırılmadığı ve kendisine iyilik ya da kötülük veren her olayın gerçekleşme hikâyesinde bir güç olgusunun olması gerektiği düşüncesi tanrı kavramını ortaya çıkarmıştır. Antik çağlarda doğanın ya da doğa nesnelерinin mutlak sahibi tanrılardır ve soyut kavramlardan somut kavramlara kadar her şeyin bir tanrısı vardır. Mesela gökyüzü, yeryüzü, yeraltı, denizler, nehirler, göller, aşk, evlilik, cinsellik, sanat gibi bütün nesnelерin ve olguların tanrısı farklıdır. Her tanrının ayrı görev ve sorumlulukları vardır. Antik toplumların genelinde görülen bu inanç sistemine politeizm yani çoktanrıcılık adı verilmektedir. Çoktanrılı bir dine göre her alanın farklı farklı bir yöneticisi ve bu yöneticisinin farklı isimleri vardır. Bütün tanrıların bir araya gelmesi ile oluşan sisteme ise pantheon denilmektedir. Antik çağ toplumlarının çoğu çoktanrılı bir inanca sahiptir ve onların tanrıları kendilerine benzer. Bir insanın sahip olduğu fiziksel ve duygusal ihtiyaçlara tanrıların da ihtiyacı vardır. Tanrılar da yemek yiyebilir, uyuyabilir, âşık olabilir ve evlenebilirler. Yani insanın doğası ile tanrıların doğası neredeyse aynıdır. Fakat tanrıların her şeye gücünün yetmesi, insanlar üzerinde mutlak bir üstünlüğünün olması ve sonsuz bir yaşamın onları bekliyor olması tanrı ve insan arasında ki en temel ayırt edici unsur olarak kabul görmektedir. Antik çağın bu karaktere sahip toplumlarından biri olan Antik Yunanlar çoktanrılı bir düşünce sisteminin karşılık bulduğu en önemli toplumlardan biridir. Çoktanrılı yapının bir yansıması olarak Antik Yunanların evreni üç kardeş tanrı Zeus- Poseidon ve Hades tarafından bölüşülmüş olup gökyüzü Zeus'a, denizler Poseidon'a ve yer altı ise Hades'e teslim edilmiştir. Antik Yunanlar evrenin sahibi bu üç tanrı ile birlikte on iki tanrıyı esas almış ve daha birçok tanrıyı benimseyip ilah edinmişlerdir. Onların tanrıları her yerde ve her şeyde kendini belli eder. İstenmeyen bir olayın olması tanrının öfkесinin bir tezahürüdür. Tanrıyı kız-

dırmak onların en son istediği şeydir. Tanrı en üstün olan ve en ihtiyaç duyulandır. Yaşamlarının her kesitinde tanrılardan bir iz bulmak mümkündür. Antik Yunanlar tanrılarını insan formunda düşünmüş ve bu düşünce ve inanca ise antropomorfizm denmiştir. İnsan gibi tahayyül edilen tanrının insanın ihtiyaç duyduğu her şeye de ihtiyacı olacaktır. Mesela üremek için evlenmeye, evlenmek için âşık olmaya gereksinim duyar ve âşık olduğu her kimsenin aşkına karşılık vermesi durumunda mutlu bir birliktelik gerçekleşirken aksi bir durumda ikili ilişkiler güçlü-zayıf arasındaki cinsel bir zorbalığa dönüşmektedir. Böylece tanrısal gücün verdiği üstünlük ile her iki taraf arasında bir mücadele başlamakta ve Pantheonun tanrı ve tanrıçaları ya da bir ölümlü arasında ki bu mücadele genellikle güçlü olanın zaferi ya da zayıf olanın trajik sonu ile bitmektedir.

Çoktanrılı Antropomorfizm

Çoktanrıcılık birden fazla tanrının varlığını benimseyen bir düşünsel görüş olarak bilinmekte olup sözlük anlamıyla birden çok tanrıya inanmak, tapınmak anlamlarına gelir. Sözcük etimolojik olarak *poly* (çok) ve *theoi* (tanrı) sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Çoktanrılı bir inanca sahip olan antikçağ toplumlarında tanrıların her birinin farklı adları, görevleri ve mitolojileri vardır.¹ Çoktanrılı bir dinin, bütün tanrılarının yer aldığı listeye Pantheon adı verilir.² Çoktanrıcılığı en iyi ifade eden dinlerden biri olan ve Mezopotamya pantheonunun yaratıcısı olarak kabul edilen Sümer inancına göre; ³ bir insanın etrafında gördüğü, hissettiği, düşündüğü ve hayal ettiği her nesne ve varlığın bir tanrısı bulunmaktaydı. Çok sayıda olan bu tanrıların önemi değişiklik gösterir ve tasavvur edilen nesne ne kadar önemliyse o nesnenin tanrısı da bir o kadar üstün vasıflara sahiptir. Sümer pantheonu; yedi tanrı (*An, Enlil,*

¹ Ruhattin Yazoğlu, *Antropomorfizm ve Hıristiyanlık*, Ekev Akademi Dergisi, Cilt:1, Sayı: 2, 1998, s. 259-264.

² Peter Bokucki, *Encyclopedia Society and Culture In The Of Ancient World*, Vol: 1, Facts On File, Inc., New York, 2008, p. 833.

³ Ebru Uncu, *Mezopotamya, Anadolu ve Mısır Medeniyetlerinde Güneş Kültü*, History Studies, Vol: 5 Issue:1 2013, s. 350.

Enki, Ninhursag, Nanna-Sin, Utu, İnanna), elli ilahtan oluşan büyük tanrılar, yaratıcı güce sahip olmayan tanrılar, diğer tanrıların mahiyetindeki tanrılar ve bunların dışında kalan birçok tanrıdan oluşmakta idi.⁴ Anadolu uygarlıklarından biri olan Hititlerin inancına göre; Hitit pantheonunda binlerce tanrı ve tanrıçanın bulunduğu hatta başkent Hattuşa'nın "*Bin Tanırlı İl*" olarak adlandırılması çoktanrıcılığın en iyi örneklerindedir.⁵ Eski Mısırlılarda ise; tam bir çoktanrıcılık inancı benimsenmiş olup, her Nom'un (kent) bir koruyucu tanrısı vardır ve bu tanrıların önemi niteliğine göre değişmektedir.⁶ Eski Yunan dini çok tanrılı bir dindir.⁷ On iki büyük tanrıyı (Zeus, Poseidon, Hades, Hephaistos, Ares, Hermes, Dionysos, Artemis, Afrodit, Athena, Hera, Apollon) esas alan Yunan dininde bu on iki tanrı, Olympos dağında oturdukları farz edilen "göksel sakinler" olarak bilinmektedir.⁸ Olympos tanrıları olarak bilinen bu tanrılar, tanrısal dünyanın tamamını oluşturmaz, fakat en önemli kısmını oluşturdukları kesinlikle söylenebilir. Çünkü bu tanrılar, hem Yunan şehirlerinin kült hayatının hem de geleneksel anlatımların büyük kısmının merkezinde yer alırlardı.⁹

Antik Yunanlarda, insanların bütün yaşamsal faaliyetleri tanrılarla iç içedir.¹⁰ Yunanca insan anlamına gelen *anthropos* ve biçim, şekil anlamına gelen *morphe* sözcüklerinden türetilmiş olan antropomorfizm,¹¹ Tanrının, tanrıların veya doğal güçlerin

⁴ Abdullah Altuncu, *Sümerlerde Tanrı Anlayışı ve Tanrılar Pantheonu*, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 7, 2014, s. 121-122.

⁵ <http://www.aktuelarkeoloji.com.tr/eski-anadolu-ve-hitit-dinle>

⁶ Meryem K. Çiftçi, *Eski Mısır Dininde Tanrı ve Öte Dünya İnancı*, Selçuk Üniv. SBE, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2010, s. 5-6.

⁷ Oğuz Tekin, *Eski Yunan Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001, s. 120.

⁸ V. Diakov-S.Kovalev, *İlkçağ Tarihi: Ortadoğu, Uzakdoğu, Eski Yunan, I. Cilt*, (Çev: Özdemir İnce), Yordam Kitap, İstanbul, 2017, s. 266-267.

⁹ Umberto Eco, *Antik Yunan*, (Çev: Leyla Tonguç Basmacı), Alfa/Tarih Basım, İstanbul, 2012, s. 570.

¹⁰ Victor Ehrenberg, *The Greek State*, Barners&Noble, INC Press, New York, 1960, p. 16.

¹¹ Odyssefs Kollias -Business Consultant, *Anthropomorphism, Aesop's Fables and Their Use in Lifelong Learning and Vocational Training by Awakening Participants' Memes*, Journal of Higher Education Theory and Practice Vol. 15(2) 2015, p. 99.

insanın biçimine ve insan niteliklerine sahip olduğunu söyleyen anlayışa veyahut da Tanrının, tanrıların, insanın; bilinç, niyet, irade, duygu ve duyumuna benzer yeti ve özelliklere sahip olduğu inancına karşılık gelir. Antropomorfizm ilk olarak insanın kendindeki güçleri subjektif bir açıdan varlığa, doğaya aksettirmesi ve kendi güçlerini veya benzerlerini varlıkta, doğada araması şeklinde görülmüş ve bu eğilim başlangıçta animizm, daha sonraları ise daha gelişmiş bir şekli olan antropomorfizm (insan-biçimcilik) olarak adlandırılmıştır.¹² Çoktanrılı bir din olan Antik Yunan dünyasında, Yunanlılar tanrılarını insan biçiminde düşünmüşler ve onları bu şekilde betimlemişlerdir.¹³ Tanrıyı insanlaştırma Antik Yunan dininin en belirgin özelliklerinden biridir.¹⁴ Antik Yunan tanrıları antropomorfik yani bir kadın veya erkek şeklindedir. İnsanlar tanrıları ile konuşabilir ve üstelik bir tanrı bir insana âşık olabilir ya da onlarla seks yapabilir.¹⁵ Homeros'a göre; "Tanrılar ölümsüzdür. Gerçi insanlar gibi giyinirler kuşanırlar, öfkelenirler, üzülmüşler, acı çekerler, ama gene de bir şey olmaz onlara. Durmadan insan savaşlarına karıştıkları için yaralandıkları da olur: Savaş Tanrısı Ares'in etine silah işler,¹⁶ Diomedes, Aphrodite'yi incecik bileğinden yaralar,¹⁷ her iki yaradan da "ikhor" denilen bir öz akar. Homeros, ölümsüz tanrıların damarlarında kan değil de bu "ikhor" varmış der. Yaralandılar mı, güzel tenleri kararır,¹⁸ acılar içinde kıvranırlar, ağlarlar, sızlarlar, ama ölüm yoktur bunun sonunda, Hekim Tanrı Apollon, yaranın üstüne biraz ilaç serpti mi, bir şeyleri kalmaz."¹⁹ İnsan şeklinde tasavvur edilen tanrıların çoğu, yaratılış hikâyeleri olmasına rağmen yaşlanmazlar ve hasta olmazlar. Ayrıca görünmez olabilir, insanlarla

¹² Yazoğlu, a.g.m., s. 259.

¹³ Paul Cartledge, *The Cambridge Illustrated History Of Ancient Greece*, Cambridge University Press, New York, 2007, p. 321.

¹⁴ Andre Bonnard, *Antik Yunan Uygarlığı I: İlyada'dan Parthenon'a*, (Çev: Kerem Kurtgözü), Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2011, s. 170.

¹⁵ Bernard C. Dietrich, *Divine Personality and Personification*, Publisher, Kernos Centre international d'étude de la religion grecque antique, England, 1988, p. 28,

¹⁶ Homeros, *İlyada*, V: 855.

¹⁷ Homeros, *İlyada*, V: 335.

¹⁸ Homeros, *İlyada*, V: 334

¹⁹ Homeros, *İlyada*, XI:510-515.

onların haberleri olmadan konuşabilir, uzun mesafeli alanları kısa sürede katedebilirler.²⁰ Tanrılar ölümsüz de olsa ölümlülerin sahip olduğu kusurlara sahiptirler.²¹ Antik Yunanlarda, insanlar gibi tanrılar da çeşitli olaylara karışmakta özellikle savaş gibi olağanüstü olaylar da belirleyici bir rol üstlenmektedirler. Tanruları insandan ayıran tek fark ölümsüz olmaları ve kutsal besinleri olan “ambrosia” ve “nektar” ile beslenmeleridir.²² Platon’un anlattığına göre; Bir gün Zeus, diğer tanrıların ve insanların hepsinin uyuduğu bir saatte uyandığında Hera’yı görür görmez, yapacağı işlerle ilgili bütün kararları unutmuş ve yatak odasına bile gitmeye sabrı yetmeyerek, tutkularını ertelemeksizin hemen orada toprağın üzerinde onunla sevişivermiş. Ardından da ona karşı hiçbir zaman bu kadar şiddetli bir arzu duymadığını, hatta bir zamanlar, ebeveynlerinden gizli ilk sevişmelerinde bile bu kadar heyecanlanmadığını söylemiş.²³ Görüldüğü üzere Homeros ve Platon’dan verilen örneklerin tamamında tanrıların antropomorfist özellikleri ön plana çıkarılmış ve tanrılar da acı, tutku, haz, sevinç, keder ve cinsellik gibi insani duygulara sahip olmaktadır.

Antik Yunan’da Cinselliğin Doğası ve Pantheonun Zorba Tanrıları

Güç olgusu, insanlarda olduğu kadar tanrılarda da ayrılmalara neden olabilecek kadar önemli bir kavramdır. Her olayda var olan gücün uygulandığı alanlar ise oldukça farklıdır ve bu alanlardan biri de cinsel konulardır. ²⁴ Antik Yunan toplumu eril bir toplumdur ve erkek egemenliği her alanda kendini hissettirmektedir. Bu alanlardan biri olan cinsellik, bu toplumda ihtiyacın karşılanmasından öte bir anlam taşımayan veya taşı-

²⁰ Duygu Kocabaş Atılğan, *Antik Yunan’da Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Temsili*, Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi, Sayı: 10, 2013, s. 20.

²¹ Marshall Cavendish, *Ancient Greece: An Illustrated History*, Published by Marshall Cavendish Reference, New York, 2011, p. 80.

²² Arif Müfid Mansel, *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014, s. 144.

²³ Platon, *Devlet*, II: 105.

²⁴ Finley, a.g.e, s. 171.

maması gereken bir paylaşımıdır. Eril zihniyetin bir tezahürü olarak aslında tam bir paylaşım olduğunu söylemek doğru değildir; çünkü gerçekte cinsel ilişkiler genellikle erkeğin kendini tatmin etmesi odaklı ve her şey özellikle cinsellik erkeğe, hizmet edecek şekilde düzenlenmiştir. Edilgen bir konuma sahip olan kadının bu alanda arzularının ve daha doğrusu kendisinin çok etkin bir rolü yoktur. Kadınların en önemli vazifesi erkeğinin onurunu korumak ve çocuk sahibi olmaktır. Öyle ki evlilikler dahi genellikle meşru çocukların doğumu için gerçekleşirdi. Geleneksel yaşamın, evde ki karısı ile sadece sonuca ulaşacak cinsel ilişkiler kurmasını öğütlediği erkek, bedensel hazlarını ev dışında ki arzu nesnelere arar ve onun için önemli olan şey karşı tarafın rızasından ziyade kendisinin ne istediğidir.²⁵ Kadınların evlilikleri boyunca sadece kocası ile yaşayabildiği cinsel ilişkiyi erkekler resmi olarak, meşru çocuklar edinmek için bir *eş (damar)*, bedenın gündelik bakımı için (yani düzenli cinsel ilişkiler için) bir *metres (pallake)* ve eşler ile metreslerin kabul edilmediği toplumsal ilişkilerde erkeğe eşlik edecek bir *hetaira (kadın arkadaşı)*, yani üst sınıf bir eğitime sahip bir hayat kadını olmak üzere üç kadına sahip olabilirdi: Kadınlar dışında kurulan bir diğer ilişkide *paiderastia (oğlancılık)* adı verilen ilişkidir ve tahmin edildiği gibi bir eşcinsellik ilişkisi olmayıp; genellikle *paisle* yani oğlanla yaşanan ilişkilerdir. Bu ilişki türünün gerçekleşmesi için edilgen olan kişinin, yaşından dolayı henüz tam bir erkek olmayan *pais* olması gereklidir. Dolayısıyla erkek cinsiyetli iki kişiden oluşan bu çiftler, yaş bakımından “asimetrik” oldukları, yani erastes olarak bilinen yetişkin “seven” ile eromenos olarak bilinen “sevilen” arasında yaş farkı olduğu takdirde, bu iki kişi arasında kabul edilebilen bir aşk ya da cinsel ilişki kurulabilirdi.²⁶ İlahi olanla olmayan arasında ki cinsel ilişkinin temsilcileri ise tanrılar ve insanlardı. Tanrılarla ölümlüler arasındaki çiftleşme, ölümlülerin görece

²⁵ İsmail Gezgin, *Antik Yunan ve Roma Sanatında Cinsellik ve Erotizm*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2010, s. 153-212.

²⁶ Eva Cantarella, “Yunanistanda Cinsellik”, *Antik Yunan*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2012, s. 274- 280.

aşağı statüsü ölümsüz olan tanrı için küçük düşürücü olarak görülse de Antik Yunan tanrıları ile insanları cinsel anlamda birbirini arzulayabilir ve bu birleşmelerden yarı-tanrılar, yani yarı insan, yarı kutsal evlatlar dünyaya gelebilirdi. Cinsel ilişkileri tanrılar başlatır ve kutsal isteğin insan öznelere, duruma göre istekli ya da isteksiz katılımcılardır. İlahi bir varlıkla cinsel ilişki bir insan için tehlikeler barındırabilir; ölümlü erkekler bir tanrıça ile yattıktan sonra iktidarsızlaşabileceklerinden korkarlardı.²⁷ Bir insan bir tanrı ile erotik bir ilişkiye girmeye nadiren cesaret eder ve ettiği zaman da cezasını en ağır biçimde öderdi. Mitolojik cinsel anlatıların en karakteristik özelliği, şiddet uygulama ya da zor kullanarak alıkoyma olarak görülmekte idi. Acımasız tanrılardan kaçmaya çalışan bir ölümlü istemediği bir tanrı ile birlikte olmaktansa gerekirse ömrünün sonuna kadar bitki, hayvan ya da herhangi bir varlığa dönüşüp yaşamayı göze alırken, arzulayan kişi yani bir tanrı ya da tanrıça aşığı elde etmek ve bir gece dahi onunla sevişebilmek için ne pahasına olursa olsun ondan vazgeçmeyerek ısrarla peşinden koşardı.²⁸ Şiddet temalı mitler genellikle seks, yasak ilişki, tecavüz ve baştan çıkarma gibi konuların bir ürünüdür. Bu mitler tanrı-tanrıça, tanrı -ölümlü (insan) arasındaki erotik çekimi konu alır ve bu zoraki arzular nihayetinde kaçırma ile sonlanırdı.²⁹

Antik Yunan'da Cinsel arzuyu, seksi, üremeyi temsil eden ve antropomorfizmin bir yansıması olarak ilk defa kadın şeklinde ve çıplak olarak tasvir edilen tanrıça, Aphorodit'tir.³⁰ Antik Yunan Pantheonunda cinsellik ve tanrılar ile ilgili çok çeşitli anlatılar mevcuttur. Çoğu mit, tanrıçaya, nympha'ya ya da bir ölümlüye duyduğu erotik arzuya göre hareket eden saldırgan tanrıyı, daha nadiren ölümlü bir erkeğe duyduğu arzuya göre

²⁷ William Hansen, *Yunan ve Roma Mitolojisi*, (Çev: Ümit Hüsrev Yolsal), Say Yayınları, İstanbul, 2004, s. 82.

²⁸ Hansen, a.g.e., s. 214-220.

²⁹ Marguerite Johnson- Terry Ryan, *Sexuality In Greek Androman Society and Literature*, Routledge Taylor&Francis Group Press, London, 2006, s. 146.

³⁰ Simon Hornblower- Antony Spawforth, *Classical Civilization*, Oxford University Press, United Kingdom, 2014, p. 53.

hareket eden saldırgan bir tanrıçayı ya da nympha'yı ön plana çıkarmaktadır.³¹

Tanruların İktidar Mücadelesi

Her şeyin başı Kaos'tu.

Geniş göğüslü anne Gaia vardı, bunlar ölümsüzlerin kökeniydi.

Olympos'un karlı zirvelerinde yaşarlardı.

Toprağın altındaki karanlık Tartaros'ta da yaşarlardı.

Ardından ölümsüz tanruların en güzeli olan Eros.³²

Hesiodos'a göre; Antik Yunan dünyasının ilk dört tanrısı Khaos, Gaia (yeryüzü), Tartarus (yeraltı) ve Eros'tur (Aşk). Gaia "parthenogenesis"³³ ilkesine göre ilk olarak Uranos'u (Gök) doğurur ve Uranos'un oğlu olan Kronos annesinin ısrarı ile babasını alt ederek tanruların en yücesi olur. Babası ile aynı kaderi yaşayan Kronos ise, oğlu Zeus tarafından tahtından edilir ve başka çocuğunun olmadığından emin olan Zeus tanruların en büyüğü olur. Bu çatışma dönemi Zeus ile biter ve mitolojinin ardıllık çağı sona erer. Zeus'un kardeşleri Hera, Hades, Demeter, Poseidon ve Hestia'nın birbirleri ile evlenmeleri ile dünyaya gelen tanrılar Apollon, Artemis, Hermes, Ares, Hephaistos, Aphrodite Yunan Pantheonunun en büyük tanruları olarak kabul edilmişlerdir.³⁴

Tanrı insan zihninin entelektüel alanda sahip olunabilecek en büyük dâhilik ve yetenekle yarattığı hayali bir figürdür. Antik Yunan tanrularının dünyası dünü ve o günüyle, uzak geçmişle her bakımdan sosyal bir dünyaydı. İnsanlar mücadeleler vererek ya da miras yoluyla gücü ellerine geçirirken, Tanrılar da benzer biçimde Olympos'ta iktidar olmuşlardır.³⁵ Tanruların mücadelesinden sonra gökyüzü Zeus'a, denizler

³¹ Hansen, a.g.e., s. 214.

³² Hesiodos, *İşler ve Günler- Tanruların Doğuşu*, 120.

³³ Kendi kendine üreme anlamına gelmektedir. (Ayrıntılı bilgi için bkz: <https://www.britannica.com/science/parthenogenesis>)

³⁴ Stephane Lynn Budin, *The Ancient Greeks: New Perspectives*, ABC-CLIO, England, 2004, p. 244.

³⁵ Moses Finley, *Odysseus'un Dünyası*, (Çev: Gül E. Durna), Alfa/Tarih Yayınları, 2014, s. 170.

Poseidon'a ve yer altı Hades'e düşmüş ve dünya bu üç kardeş arasında pay edilmiştir.³⁶

Pantheon'un En Zorba Tanrıları: Zeus, Poseidon ve Apollon

A-ZEUS

Antik Yunan'ın en çapkın tanrısı olarak bilinen Zeus'un Metis, Themis, Eurynome, Demeter, Mnemosyne, Leto ve Hera olmak üzere yedi ölümsüz karısı vardır. ³⁷ Mitolojiye göre Zeus'un Hera ile evlenmeden önce ve evlilikleri boyunca çok sayıda ilişkisi olmuştur. Irmak tanrısının kızı Aigina, ölümlü ve üstelik evli bir kadın olan Alkmanene, Arkadia veya Tebai kralının kızı olan bakire Kallistro, erkeklerden uzak durabilmek için kendini bronz kapıları olan bir kuleye kapatan Danae, Elektra, Fenike kralının kızı Europe, ölümlülerin en güzeli olan genç erkek Ganymedes, bakire bir Hera rahibesi olan Io, Sparta kralının karısı Leda, Atlasın en güzel kızı Maia, ölümlü bir kadın olan Semele, bir nymphe olan Taygete ve daha birçoğu Tanrı Zeus'un en meşhur sevgilileridir. ³⁸ Zeus'un bir kadın ya da erkeği erotik anlamda elde etmek için genellikle kendisini başka bir yaratığa dönüştürmesi miti Antik Yunan'ın en bilindik mitleridir. Fakat doğrudan tecavüz ya da kaçırma cinsel ilişkinin en karakteristik boyutudur. Mesela Fenikeli prenses Europe'nin dikkatini çekmek için evcil bir boğaya dönüşmüş, boğanın üstüne binen Europe ile Girit'e kadar gitmiş ve orada yatmışlar. Bakire ve Diana'nın müridi Kallisto ile sevişebilmek için Diana biçimine girmiş ve kızı elde etmiştir. Aynı şekilde Leda ile bir kuğu şeklinde, Antiope'yle satyr biçiminde, Alkmanene ile kocası biçiminde, Amphrityon ve Danae ile altın sağanağı biçiminde cinsel ilişkiye girmiştir. Zeus'un cinselliğe ilgisi yalnızca hetoreseksüel değildi. Saldırgan ve zorba bir

³⁶ Michelle M. Houle, *Gods and Goddesses In Greek Mythology*, Enslow Publisher, USA, 2001, p. 34.

³⁷ E.M. Berens, *Antik Yunan Efsaneleri ve Roma Mitleri*, (Çev: Nisan Benzergil), İlyaz İzmir Yayınevi, İzmir, 2013, s. 36.

³⁸ Nancy Conner, *Her Yönüyle Klasik Mitoloji: Olympos Dağı'nın Zirvelerinden Yeraltı'nın Derinliklerine... Klasik Mitoloji Hakkında Bilmemiz Gereken Her şey*, (Çev: Deniz Candaş), Arkadaş Yayınları, Ankara, 2010, s. 70-77.

yanı da olan tanrı;³⁹ bir gün yeryüzünde olağanüstü güzelliğe malik bir delikanlı gördü. Ganymedes adındaki bu delikanlı o kadar güzel, o kadar hoş bir delikanlı idi ki Zeus onun cazibesinden kendinin kurtaramamıştır. Fanilerin arasında görüp en beğendiği ve en çok arzuladığı bu genci daima yanında bulundurabilmek için onu Olympos'a götürmenin yollarını aradı. Bir akşam Ganymedes, İda dağının yamaçlarında sürüsünü otlatmakta ve kayalıklarının üzerine oturmuş kaval çalmakta idi.

Görsel 1: Zeus'un Ganymedes'i Kaçırma Sahnesi

Onu kaçırmak için kocaman bir kartal şekline giren Zeus Ganymedes'in arkasından ansızın üzerine çullandı ve onu kap-
tıği gibi Olympos'a kaçırdı.⁴⁰ Zeus bütün sevgililerini genellikle zor kullanma ve kaçırma ile elde etmiş çoğunu da gebe bırak-
mıştır.⁴¹

B-POSEİDON

Zeus'un kardeşi, denizlerin simgesi olan Poseidon denizle-

³⁹ Hansen, a.g.e., s. 214.

⁴⁰ Şefik Can, *Klasik Yunan Mitolojisi*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2011, s. 53-54.

⁴¹ Roza Agizza, *Antik Yunan'da Mitoloji*, (Çev: Zühre İlkelen), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2001, s. 30-35.

rin mutlak hâkimidir.⁴² Nereus (Denizlerin Yaşlı Adamı) ile Doris'in kızı olan Amphitrite, dalgaları temsil eden ve deniz perilerinden biri idi. Bir gün Amphitrite kardeşleri ile Naksos Adası'nda şarkı söyleyip dans ederken Poseidon onu görür ve deliler gibi âşık olur. Fakat denizlerin hâkimini reddeden Amphitrite korkarak denize atlar ve mavi suların derinliklerinde kaybolur. Poseidon ise onun peşinden koşması ve yakalaması için bir yunus gönderir. Bu yunus kızı durmadan takip etti ve asla düşünmedi peşini bırakmayı. Sonunda yorgunluktan bitap düşen Amphitrite'yi yakaladı ve sırtına bindirip onu Poseidon'un kollarına bıraktı.⁴³ Kardeşi Zeus gibi Poseidon'un da çok sayıda ilişkisi oldu. Hem ölümlü hem de ölümsüzlerle yaşadığı bu yasak cinsel birliktelikler genellikle eril ve tanrı olmanın verdiği güç ile zor kullanılarak gerçekleşiyordu ve gebe bıraktığı bu sevgililerden çok sayıda çocuğu doğuyordu. Poseidon; Kral Danaus'un elli kızından biri olan Amymone'yi su ararken görür ve onunla oracıkta sevişir. Poseidon'un sarkıntılıklarından bıkip usanan kız kardeşi Demeter Poseidon'dan kaçmak için bir kısrak kılığına girmeyi dahi dener fakat Poseidon yine vazgeçmez ve kendisini bir aygıra dönüştürerek onunla otlakta günlerce çiftleşir. Genç ve güzel Theophane'nin ise Poseidon da dâhil olmak üzere birçok talibi vardır. Bunun üzerine Poseidon onu kaçıtır ve bir adaya götürür. Ana Tanrıça Gaia'nın oğlunun kızı olan Thusa ise Poseidon'la olan ilişkilerinden dünyaya gelen çocukları ile ünlüdür. Bir zamanlar çok güzel bir kadın olduğu anlatılan Medusa'ya âşık olan Poseidon, Medusa ile zorla bakirelik tanrıçası Athena tapınığında sevişir ve bunun üzerine Athena Medusa'yı yılan saçlı korkunç bir yaratığa dönüştürür.

⁴² Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2007, s. 251.

⁴³ Can, a.g.e., s. 155.

Görsel 2: Medusa'yı Gösteren Yüksek Rölyef

Poseidon'un bu cinsel arzusu ve aşkı güzeller güzeli Medusa'nın sonu olur.⁴⁴ Son olarak, Poseidon sahilde tek başına dolanan genç kız Kainis'i kirletir. Bunun üzerine kıza ne dilerse yerine getireceğini söylediğın de ise kız, bir daha tecavüze uğramamak için erkek olmayı seçer. Bu öykülerden de anlaşılacağı üzere; Pantheon'un en güçlü ve saldırgan erkek tanrıları cinsel arzularını genellikle tecavüz, anlık sevişmeler ve kaçırma ile tatmin bulmasını arzu ederlerdi.⁴⁵

C-APOLLON

Erotik takip, kaçma ve dönüşüm olay örgüsü farklı bir biçimde anlatıldığı için daha çok kovalamaca diye adlandırabileceğimiz bir erotik saldırı da Tanrı Apollon'a aittir.⁴⁶ Apollon müziğin ve güzel sanatların tanrısıdır.⁴⁷ İdeal bir erkek güzeli olarak tanımlanan Apollon, uzun boylu, adaleli, gençliğin tüm çekiciliğine ve uzun, hafif dalgalı saçları ile fiziksel olarak en

⁴⁴ Kathleen Sears, *Mitoloji 101: Eski Yunan ve Roma Mitolojisi Hakkında Bilmeniz Gereken Her şey*, (Çev: Ekin Duru), Say Yayınları, İstanbul, 2017, s. 70-72.

⁴⁵ Hansen, a.g.e., s. 214-215.

⁴⁶ Hansen, a.g.e., s. 217.

⁴⁷ Jenny March, *Klasik Mitler*, (Çev: Semih Lim), İletişim Yayınları, İstanbul, 2014, s. 85.

seksi tanrılar arasında idi.⁴⁸ Fakat aşktan yana oldukça bahtsız olan bu tanrı her aşk macerasından eli boş dönüyor bu çapkın tanrının yaptığı kur ve iltifatlar karşı tarafı ikna etmeye yetmiyordu.⁴⁹ Aşk maceralarından en çarpıcı olanı ise Daphne ile olan ilişkisidir. Nehir tanrısı Peneseus'un kızı Daphne güzeller güzeli bir dağ nymphası⁵⁰ imiş kendisini ana tanrıça Gaia'ya adadığı için erkeklerden kaçarmış.⁵¹ Babası ise ona sık sık evlenmesini kendisine bir damat ve torun vermesini istese de Daphne sonsuza dek evlenmeden yaşamayı isterdi. Fakat babası bildirdi ki güzelliği onun başına hep bela açacaktı ve nitekim de öyle olmuştu. Bir gün tanrı Apollon Eros'un okları ile vurulmuş ve vurulur vurulmaz bakire Daphne'ye karşı aşkla yanmaya başlamış kız ise tam tersi aşkın fikrinden bile nefret edermiş. Fakat Apollon onu çok arzu eder ve elde etmek için her yolu denemiş.⁵²

Bir onulmaz sevgi vardı göğsünde beslediği,
Umutlar içinde yana yana tanrı.
Dalar dururdu boynuna dökülen saçlarına.
Bir de taranmışı nasıldı bu dağınık saçların?
Yıldız gibi ışırdı, yalım yalım yakan
Gözleri, bakardı tadına doyulmaz ağzına,
Över parmaklarını, ellerini, omuz başından
Dirseklere çıplak kollarını. Büyülenirdi
Düşündükçe görünmeyen yerlerini.⁵³

⁴⁸ Sears, a.g.e., s. 111.

⁴⁹ Conner, a.g.e., s. 152.

⁵⁰ Yunan mitolojisinde sularda, kırlarda ve ormanlarda yaşayan doğa tanrıçalarıdır. Genellikle Zeus'un kızları olarak bilinirler. Sonsuz bir gençliğe sahip olan Nymphlar güzel bir kadın olarak betimlenmişlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz: Lesley Bolton, *The Everything Classical Mthology Book: Greek and Roman gods, goddesses, heroes, and monsters from Ares to Zeus*, Adams Media Corporation Press, USA, 2002, p. 199.

⁵¹ Erhat, a.g.e.,s. 81.

⁵² Thomas Bulfinch, *Klasik Yunan ve Roma Mitolojisi*, (Çev: Özgür Umur Hoşafçı), İnkılap Yayınları, İstanbul, 2017, s. 30.

⁵³ Ovidius, *Dönüşümler*, I: 495-500.

Tanrının aklından geçeni anlayan Daphne kaçmaya başlamış, günlerce ayakları kanayana kadar koşmuştu. O kaçıyor tanrı ise hiç usanmadan kovalıyordu. Çapkın tanrı bir yandan onu sevdiğini haykırırken tanrı olmanın gücünü de kullanıyordu. Bunları duyan Daphne daha hızlı koşmaya başlıyor ve daha önce tanrılar ile sevişen kadınların başına neler geldiğini düşünüyor düşündükçe çaresizce yalvararak kaçmaya çalışıyordu.

Görsel 3: Apollon'dan Kaçan Daphne'nin Dönüşüm Sahnesi

Tanrının nefesini ensesinde hissettiğini anlayınca gözyaşları içinde Peneseus'a yalvarır.⁵⁴ "Ey baba. Kurtar beni, ey yeryüzü. Varsa senin gibi Tanrılık gücü ırmaklarının da... Dönüştür beni. Kaldır güzelliğimi. Kurtar beni."⁵⁵ Dudasını bitiren Daphne'nin bir anda bacakları ve kolları ağırlaşmaya başlamış, derisini bir kabuk sarmış, saçları yeşil yapraklara, kolları narin dallara, kendisini onca hızla koşturan bacakları ise toprağa kök salmıştı. Dudasını kabul eden babası kızını Apollon'dan kurtarmak için onu bir Daphne ağacına dönüştürmüştü.⁵⁶

⁵⁴ Edith Hamilton, *Mitolojya*, (Çev: Ülkü Tamer), Varlık Yayınları, İstanbul, 1964, s. 76-77.

⁵⁵ Ovidius, *Dönüşümler*, I: 545.

⁵⁶ Müzehher Erim, *Mitolojiden Masallar*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2013, s. 33.

Sonuç

Antik çağların neredeyse bütün toplumlarında görülen çoktanrıcılık (politeizm) ve insan-biçimciliğin (antropomorfizm) en bariz olduğu toplumlardan biri olan Antik Yunan toplumunda her nesnenin bir hâkimi, her şehrin ayrı bir tanrısı bulunmaktaydı. Antik Yunanlarda tanrı, insanın kendi hayatı üzerinde yönetim hakkına sahip olan ve kendi yaşamı üzerinde kurduğu başka bir yaşayan varlık olarak tasvir edilmiştir. Tanrılar da insanlar gibi kızar, sever, küser, hastalanır ve insanların ihtiyaç duyduğu soyut duygulara ya da somut maddelere ihtiyaç duyarlar. Bu ilahi güçlerin en belirgin özellikleri, canlı olmalarıdır. Bir Yunan tanrısı ne olursa olsun, asla cansız bir şey olamaz. O, tıpkı insanlar gibi yaşayan bir varlıktır. Onların insanlardan tek farkı kendilerine ölümsüzlük veren *ambrosia* ve *nektar* olarak adlandırılan besinlerle beslenmeleri ve sonsuz bir yaşama sahip olmalarıdır. Antik Yunan'da cinsellik denince akla kadın erkek ayrımından ziyade etken ve edilgen ayrımı gelmektedir. Fakat etken olan genellikle erkek olmaktadır ve kadınların cinsel yaşamı kısıtlayıcı zorunluluklar ile kontrol altına alınırken eril düşüncenin bir sonucu olarak erkekler çok tabii olarak oldukça özgürdürler. Antropomorfik yani tanrıyı insan şeklinde düşünmenin bir sonucu olarak erotik olanla kutsal olanın ayrılması neredeyse imkânsızdır, yani tanrılar da insanlar gibi, haz, seks ve erotik edimler gibi duygulara dolayısıyla da cinsel ihtiyaçlara sahiptirler. Mitsel anlatılara göre; Antik Yunan tanrıları âşık olan, aşkıdan ölen veya bir hayvana dönüşen ve aşığını elde etmek için her yolu deneyen tanrılardır. Çoğu mitte, bir tanrıça, nymphaya ya da bir ölümlüye duyduğu erotik arzuya göre hareket eden bir zorba tanrıyı, özellikle Zeus ve diğer tanrılarda da görüldüğü gibi, bir kadın ya da erkeğe erotik anlamda erişmek için sürekli biçim değiştiren coşkun tanrılardan bahsedilmektedir. Antik Yunan tanrılarının cinsel yaşamlarında, ısrarlı bir şekilde erotik takip, kovalama, taciz, zorlama, kaçırma gibi şiddetin her türlü yer almakta olup tanrılar ne pahasına olursa olsun arzu edilen kişiyi elde etme

uğruna her yolu denerlerdi. Mesela tanrı Zeus yeryüzünün en güzeli olan Ganymedes'e karşı erotik duygularının peşinden koşarken kendisini bir kartala dönüştürmüş ve onu kaçırmıştır. Genellikle güçlü olanın galibiyetiyle sonuçlanan bu erotik öyküler bazen de güçlü olanın çaresizliği ile son buluyor ve âşık olunanın ise hayatına mâl oluyordu. Öyle ki Sonsuza kadar bakire kalmayı isteyen Daphne'nin tanrı Apollon'dan umutsuzca kaçmasının öyküsü onun bir Daphne ağacına dönüşmesi ile sonlanmış ve Apollon'un bu erotik ısrarı ise hazin bir aşk öyküsüne dönüşmüş ve bu aşk öyküleri ile tanrısal cinsellik temaları mitolojinin en önemli konularını oluşturmakla kalmamış ayrıca Antik Yunan sanatına iham veren esintiler olmuştur.

Kaynaklar

- Agizza Roza, *Antik Yunan'da Mitoloji*, (Çev: Zühre İlgelen), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2001.
- Berens E.M., *Antik Yunan Efsaneleri ve Roma Mitleri*, (Çev: Nisan Benzergil), İlya İzmir Yayınevi, İzmir, 2013.
- Bokucki Peter, *Encyclopedia Society and Culture In The Of Ancient World*, Vol: 1, Facts On File, Inc. Press, New York, 2008.
- Bolton Lesley, *The Everything Classical Mthology Book: Greek and Roman gods, goddesses, heroes, and monsters from Ares to Zeus*, Adams Media Corporation Press, USA, 2002.
- Bonnard Andre, *Antik Yunan Uygurlığı I: İlyada'dan Parthenon'a*, (Çev: Kerem
- Budin Stephane Lynn, *The Ancient Greeks: New Perspectives*, ABC-CLIO, England, 2004.
- Bulfinch Thomas, *Klasik Yunan ve Roma Mitolojisi*, (Çev: Özgür Umur Hoşafçı), İnkılap Yayınları, İstanbul, 2017.
- Can Şefik, *Klasik Yunan Mitolojisi*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2011.
- Cartledge Paul, *The Cambridge Illustrated History Of Ancient Greece*, Cambridge University Press, New York, 2007.
- Cavendish Marshall, *Ancient Greece: An Illustrated History*, Published by Marshall Cavendish Reference, New York, 2011.

- Conner Nancy, *Her Yönüyle Klasik Mitoloji: Olympos Dağı'nın Zirvelerinden Yeraltı'nın Derinliklerine... Klasik Mitoloji Hakkında Bilmemiz Gereken Her şey*, (Çev: Deniz Candaş), Arkadaş Yayınları, Ankara, 2010.
- Diakov V.- Kovalev S., *İlkçağ Tarihi: Ortadoğu, Uzakdoğu, Eski Yunan, I. Cilt*, (Çev: Özdemir İnce), Yordam Kitap, İstanbul, 2017, s. 266-267.
- Ehrenberg Victor, *The Greek State*, Barners&Noble,INC Press, New York, 1960.
- Erhat Azra, *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2007
- Erim Müzehher, *Mitolojiden Masallar*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2013.
- Cantarella Eva, "Yunanistanda Cinsellik", *Antik Yunan*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2012, s. 274- 280.
- Finley Moses, *Odysseus'un Dünyası*, (Çev: Gül E. Durna), Alfa/Tarih Yayınları, 2014.
- Gezgin İsmail, *Antik Yunan ve Roma Sanatında Cinsellik ve Erotizm*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2010.
- Hamilton Edith, *Mitologya*, (Çev: Ülkü Tamer), Varlık Yayınları, İstanbul, 1964.
- Hansen William, *Yunan ve Roma Mitolojisi*, (Çev: Ümit Hüsrev Yolsal), Say Yayınları, İstanbul, 2004.
- Hesiodos, *İşler ve Günler- Tanrıların Doğuşu*, (Çev: Furkan Akderin), Say Yayınları, İstanbul, 2014.
- Homeros, *İlyada*, (Çev: Azra Erhat- A. Kadir), Can Yayınları, İstanbul, 2008.
- Hornblower Simon- Spawforth Antony, *Classical Civilization*, Oxford University Press, United Kingdom, 2014.
- Houle Michelle M., *Gods and Goddesses In Greek Mythology*, Enslow Puplisher, USA, 2001.
- Köhlmeier Michael, *Antik Çağ Söylenceleri: Tanrıların Masalları*, Yurt Kitap Yayınları, (Çev: Atilla Dirim), Ankara, 2015.

Mansel Arif Müfid, *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014.

March Jenny, *Klasik Mitler*, (Çev: Semih Lim), İletişim Yayınları, İstanbul, 2014.

Necatigil Behçet, *100 Soruda Mitologya*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1983.

Platon, *Devlet*, (Çev: Cenk Saraçoğlu-Veyssel Atayman), Bordo Siyah Yayınları, İstanbul, 2005.

Sears Kathleen, *Mitoloji 101: Eski Yunan ve Roma Mitolojisi Hakkında Bilmeniz Gereken Her şey*, (Çev: Ekin Duru), Say Yayınları, İstanbul, 2017.

Tekin Oğuz, *Eski Yunan Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.

Ovidius, *Dönüşümler*, (Çev: İsmet Zeki Eyüboğlu), Payel Yayınları, İstanbul, 1994.

Johnson Marguerite- RYAN Teryy, *Sexuality In Greek Androman Society and Literature*, Routledge Taylor&Francis Group Press, London, 2006.

Makaleler ve Diğer Kaynaklar için İlgili Web Siteleri

Altuncu Abdullah, “Sümerlerde Tanrı Anlayışı ve Tanrılar Pantheonu”, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 7, 2014, ss. 119-142.

Atılğan Duygu Kocabaş, “Antik Yunan’da Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Temsili”, Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi, Sayı: 10, 2013, ss. 15-27.

Çiftçi Meryem K., *Eski Mısır Dininde Tanrı ve Öte Dünya İnancı*, Selçuk Üniv. SBE, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2010, s. 5-6.

Dietrich Bernard C., “Divine Personality and Personification”, Publisher, Kernos Centre international d’étude de la Religion Grecque Antique, England, 1988, pp. 19-28.

Kollias Odyssefs - Consultant Business, “Anthropomorphism, Aesop's Fables and Their Use in Lifelong Learning and Vocational Training by Awakening Participants' Memes”, Journal of Higher Education Theory and Practice Vol. 15(2) 2015, pp. 96-103.

Uncu Ebru, "Mezopotamya, Anadolu ve Mısır Medeniyetlerinde Güneş Kültü", History Studies, Vol: 5 Issue:1 2013, ss. 349-366.

Yazoğlu Ruhattin, "Antropomorfizm ve Hıristiyanlık", Ekev Akademi Dergisi, Cilt:1, Sayı: 2, 1998, ss. 259- 273.

<https://www.britannica.com/science/parthenogenesis>

<http://www.aktuelarkeoloji.com.tr/eski-anadolu-ve-hitit-dinleri>

Görseller İçin İlgili Web Siteleri

Görsel-1: <https://eclecticlight.co/2017/01/21/the-story-in-paintings-how-sculpture-changed-ganymedes-story/> (Erişim Tarihi: 10.06.2018)

Görsel-2: <https://tr.depositphotos.com/82139768/stock-photo-close-up-of-an-ancient.html> (Erişim Tarihi: 10.06.2018).

Görsel-3: http://www.artagencypartners.com/wp-content/uploads/2018/02/Apollo_Daphne_September_2015-1a-1024x734.jpg (Erişim Tarihi: 10.06.2018)